

Mercat
al carrer Major
de Palamós (1961)

La vida col·lectiva a la Costa Brava i els aspectes humans

Santi Massaguer

La internacionalització dels hàbits econòmics i socials ens porta indefectiblement a l'homogeneïtzació de les nacions. Cada cop les diferències seran menys accentuades i les arrels dels pobles es diluiran en les cultures majoritàries, també fortament sacsejades pel consumisme que domina el primer món.

Amb aquestes perspectives que generen una sensació d'impotència i remarquen la incapacitat general per controlar un progrés

desbocat, són moltes les persones arrelades a les terres gironines que es troben dividides sentimentalment entre la ferotgia d'una societat competitiva que no perdona els descurts i la lluita aferrissada per conservar el patrimoni natural i cultural heretat. La batalla és perduda. Siguem-ne conscients. Està sentenciada tant

per als que són partidaris del progrés a ultrança, com per als que malden per fer-se la il·lusió que poden aturar el temps.

Quan es va fer fa 20 anys el "Debat Costa Brava" un ventall prou divers de col·lectius va aportar el seu gra de sorra per intentar redreçar la costa de Girona dels seus mals més punyents. La democràcia només naixia i tenien l'esperança que els flamants grups polítics, que empenyien amb força, tindrien la gosadia de ventar el cop de timó necessari. Havien oblidat que l'herència del passat era una llosa massa pesada i que els homes que eren cridats a succeir «l'ancien régime», encara que amb nous ideals, eren fills del mateix sistema i que els usos i costums no desapareixen en dos dies. La democràcia no va fer altra cosa que legalitzar el passat i encarar l'esdevenidor per les mateixes dreces. Pitjor, perquè la representativitat popular donava patent legal a totes

20 anys de
**COSTA
BRAVA**

les atzagaiades que es van continuar fent. Evidentment no podem posar tothom al mateix sac. Hi va haver resistències numantines i actuacions assenyades amb visió de futur.

Un referent desaprofitat

Vint anys és una generació. Un període molt llarg en la vida col·lectiva. Molts personatges han desaparegut de l'escena pública. El país s'ha transformat per molts camins, però en aquesta autopista per la qual hem avançat, al mateix temps hem anat perdent cada vegada més la personalitat. El recull de ponències i la declaració final del "Debat Costa Brava" van quedar com un referent prestigiós que gairebé ningú va saber aprofitar. Ni els polítics ni els capdavanters socials. Els més agosarats van ser absorbits pel pragmatisme que imposa la realitat de cada dia, poc sovint compatible amb els principis. Sobretot va faltar voluntat política i capacitat de diàleg. Massa gent vàlida es va quedar a casa i es va permetre que personatges sinistres ocupessin poltrona i jugessin amb la salut cultural que encara ens quedava.

Per sempre més haurem de lamentar que els responsables de la comunitat turística perdessin l'oportunitat històrica de conduir la transició. Cada municipi va marcar el seu propi destí, no sempre amb racionalitat. La unitat d'acció, consensuada sota criteris que fessin compatible el negoci turístic amb el respecte a les essències del país, es va menystenir i ara en paguem les conseqüències. Tothom voldria allò que entre tots no vàrem ser capaços de defensar, ni de conservar.

Els habitants de la Costa Brava som responsables d'haver abandonat en mans forasteres moltes iniciatives, tot deixant el pes de la decisió als representats populars, que no sempre han sabut, o pogut, estar a l'alçada. El tarannà del país se sustenta, en sectors molt extensos, amb el creuament de braços i la queixa permanent. Quaranta anys de dictadura van instituir l'arronsament d'espalles sistemàtic. La gent més senzilla tenia, i encara té, el convenciment que en els afers públic tot està dat i beneït.

És il·lús pensar en miracles. El país és com és. La socialització del turisme ha permès a molta gent viatjar una mica i hem pogut comprovar en altres

nacions properes, amb les quals formem unions polítiques, sembla que irreversibles, com han estat capaços de fer compatible el respecte a la natura, a les tradicions, a l'arquitectura, al seu pòsit cultural amb el conreu del negoci turístic. I és justament aquesta exquisida sensibilitat el seu capital més preuat. Nosaltres som a punt de no tenir ni una cosa ni l'altra i ens lamentem, com Espriu, de la nostra pobra, bruta, trista, dissortada pàtria, però ens limitem a fer actuacions cara a la galeria. Ens ha mancat el debat a fons, permanent, no una fogarada cada vint anys. No hem fet prou per conèixer les opinions de tots els col·lectius. Dels sectors productius i dels que en són menys, dels moviments culturals i dels lúdics, dels que rauten el futur, i dels que estan alerta dels canvis que es generen en els hàbits dels visitants. El nostre gran fat és la improvisació, total i absoluta.

Els hàbits adquirits

En la despersonalització de la nostra vida col·lectiva hi ha jugat tan fort o més que el turisme l'emigració procedent d'altres pobles d'Espanya i darrement de països africans. Tots dos fenòmens han contribuït a posar llast al dificultós desenvolupament que corresponia engegar després d'una dictadura que tan mal va fer a les nostres estructures socials i culturals.

Semblava que la democràcia, que ja es palpava aquell 1976, havia de ser la taula de salvació. El "Debat Costa Brava", que havia esdevingut l'intent més seriós i progressista per ordenar la Costa Brava des que va ser batejada així, partia del supòsit que les noves administracions sortides de la voluntat popular crearien mecanismes per cohesionar, en tots els aspectes, el litoral gironí.

La gent que va arribar, majoritàriament via partits polítics, als ajuntaments heretats del franquisme va haver de digerir la transició, aprendre els procediments democràtics —encara no els han après del tot— i posar ordre als desgavells trobats. La feina era molta i les capacitats diverses. En alguns llocs va semblar que estar legitimat per les urnes equivalia a tenir patent per fer-ho tot. L'anhelada democràcia no va servir per trobar totes les fórmules de convivència ni totes les il·lusions de renovació. Els nous gestors —s'ha de dir

tot— no ho van tenir gens fàcil ni els poders fàctics els ho van posar planer.

Els hàbits adquirits els anys seixanta i setanta no van desaparèixer amb tanta facilitat. El mal ja era fet i per tant moltes de les propostes del "Debat Costa Brava" van quedar en paper mullat i en el millor dels casos com un punt de referència de la lluita per les llibertats i el redreçament del país vertebrada per la revista *Presència* i el seu entorn, que ben pocs dirigents van prendre's la molèstia d'estudiar.

Durant aquests vint anys, la Costa Brava ha experimentat grans canvis. Per un cantó o l'altre ens han arribat tots, amb les seves grandeses i les seves misèries. El turisme ha estat un dels vehicles que han transformat els nostres hàbits, però no l'únic. Les mancances socials i el deteriorament general de la convivència denunciades en les conclusions del Debat van continuar avançant, malgrat que també van néixer iniciatives encaminades a trobar-hi remei.

La cultura

La declaració final del debat Costa Brava en l'apartat relatiu als aspectes humans i vida col·lectiva va fer unes propostes molt diàfanes dividides en quatre àmbits, amb la clara finalitat de corregir totes aquelles situacions que els treballs del Debat havien posat al descobert.

En l'apartat de població de les conclusions es denunciava el trencament que el turisme havia representat per les fonts tradicionals de cultura i el fort impacte que va produir en els homes i pobles del litoral. Es detectava una greu adulteració de la comunicació i les relacions entre cultures diferents, les quals quedaven limitades a determinats intercanvis mercantils. El Debat suggeria per pal·liar aquests efectes un seguit de mesures molt generalistes que en el terreny del pragmatisme han prosperat de manera desigual. Es proposava la recerca de fórmules de convivència obertes i enriquidores, tot estimulant la continuïtat i la creació d'organismes col·lectius populars, com ara ateneus, casinos i cooperatives, de viva tradició a la costa. També es feia la crida a fomentar els estudis locals i comarcals a través de museus i altres institucions on es conservessin i s'expliquessin les relíquies d'un passat irrenunciable, així

20 anys de DEBAT COSTA BRAVA

com entitats d'ús col·lectiu, veritables espais de llibertat cívica i popular on calia incorporar els forasters per emprendre conjuntament una tasca de defensa d'allò que quedava. Per últim s'apostava per donar suport a una premsa autòctona amb capacitat de resposta a les exigències informatives populars del litoral.

Els darrers anys aquests bons propòsits s'han acomplert parcialment. La trobada de cultures ha estat negativa per a la pròpia, que ha retrocedit amb escreix tot i els intents de les administracions autòctones de protegir-la de l'ofec que les altres li imposen. A les estrictament turístiques cal afegir-hi les que són aquí per raons de supervivència. La immigració africana ha complicat encara més aquest procés. Aquests col·lectius forasters han format agrupacions i cada vegada estan més isolats uns dels altres, lluny d'arribar a la convivència i a la integració. Es pot afirmar que ara són ja diverses les Costes Braves que existeixen humanament parlant.

Per altra banda, grups organitzats o espontanis han aparegut per defensar o protegir espais naturals o històrics. Les institucions, ja democratitzades, han fet una bona tasca en la salvaguarda de museus i arxius de peces i documents d'interès històric i cultural que són posats a l'abast de tothom. Algunes manifestacions populars —havaneres, cuina, festes— han estat recuperades, projectades i finalment denigrades per una massificació exagerada i un mercantilisme desaforat que han anat en augment. La presa de consciència per recuperar tradicions perdudes ha estat, en alguns casos, molt negativa. També han aparegut idees i corrents nous, associacions polítiques i sindicals que fa 20 anys existien de manera molt reduïda i en la clandestinitat, i un gavadal d'activitats noves en la vessant esportiva, cultural i tècnica, la majoria importades, que han impedit subrepticiament la tasca que des d'altres col·lectius es porta endavant per reafirmar la pròpia identitat.

L'ensenyament

En educació, després de les ponències que van aprofundir sobre aquest tema, es van posar sobre la taula les deficiències següents: un equipament escolar mancat de centres docents i de mestres i una educació desconnectada de la realitat del seu àmbit, amb problemes afegits fruit de l'allau migratòria provocat per la incidència del fenomen turístic.

El Debat proposava com a alternativa retrobar les institucions que de forma descentralitzada i amb més recursos apostessin perquè els infants estimin els valors de la pròpia terra, amb la promulgació de normes legals que fessin penetrar decisivament a les escoles la llengua, les tradicions i la història del país. Calia, igualment, augmentar la formació en aquelles especialitats professionals específiques de la costa i crear associacions de pares per tal d'impedir la perduració d'una escola desarrelada i amorfa.

El traspàs de la totalitat de les competències d'ensenyament a la Generalitat de Catalunya, a partir de l'any 80, va ser decisiu perquè una bona part d'aquests desitjos es complissin. Si bé encara no s'han resolt tots els aspectes que assegurin un ensenyament de qualitat, l'avenç en aquest camp ha estat un dels més importants dels darrers vint anys. La llengua catalana és obligatòria a tot el territori i la immensa majoria

dels centres imparteixen les classes en l'idioma de Catalunya. S'ha confeït un mapa escolar ambiciós i l'accés a la docència arriba a tota la mainada. Els consells escolars i les associacions de pares s'han creat arreu i en general tenen un funcionament acceptable. Encara persisteixen diferències entre l'escola pública i la privada, més conjunturals que estructurals.

La reforma educativa posada en marxa els darrers anys ha afegit elements desestabilitzadors al procés de normalització, tot i que cal contemplar-ho en el terreny de la complexitat que els canvis imposen.

La sanitat

Quan es va analitzar la cobertura sanitària que posseïa la Costa Brava l'any 1976, amb la concentració de la majoria de centres hospitalaris a Girona, les conclusions van ser lapidàries: sanitat subdesenvolupada a tot el litoral i medicina preventiva inexistent, amb un important dèficit de metges i llits que a l'estiu assolien nivells escandalosos.

La petició dels ponents va ser simple. Es demanava corregir aquestes mancances i la creació de centres i unitats assistencials bàsiques a cada població important de la Costa Brava.

Altra vegada cal atribuir a la descentralització que l'Estat que ens acull va engegar després de les primeres eleccions democràtiques de 1977 el fet que el mapa sanitari de tot Catalunya i en concret del litoral gironí corregís els seus dèficits. Estem lluny d'una situació òptima. Hi ha moltes àrees bàsiques pendents de posar en marxa, i els hospitals que actuen a cada una de les tres comarques costaneres —Blanes, Palamós i Figueres— registren en algunes seccions saturacions i insuficiències, però ningú pot negar que existeix una infraestructura que proporciona atenció universalitzada.

L'administració local

El darrer dels aspectes contemplats en l'«Àmbit humà i vida col·lectiva» es referia a l'administració local: els ajuntaments, en aquells moments, estaven encara presidits per un batlle i un consistori provinents de la dictadura que esperaven desorientats els esdeveniments polítics. La democràcia era

Indicador
de l'antic Museu Cau
de la Costa Brava.

a la cantonada, i, com ja s'ha dit, semblava que havia de resoldre tot un seguit de problemes que aquells dies anaven sortint a la llum a través de les primeres esclatxes de llibertat.

La denúncia que feia el Debat era contundent: «Detectem una administració local depauperada, vinculada als capitals locals, mancada d'imaginació i d'iniciativa, no elegida pel poble i desproveïda per tant de representativitat, sotmesa a la vegada a una administració "provincial" burocratitzada i a una administració central dispersa en les competències i desconeixedora de les realitats autèntiques de cada lloc. No hi havia possibilitat de participació directa del poble en els assumptes que l'afecten i, com a conseqüència d'això, una facilitat evident per a la corrupció en les institucions mancades de control democràtic».

El «Debat Costa Brava» proposava tot el contrari. «Una administració democràtica i autonòmica, vinculada directament a la Costa Brava, especialitzada tècnicament i amb una bona dotació econòmica. Uns ajuntaments elegits democràticament, veritablement representatius, dotats dels mitjans tècnics adequats i dels mecanismes necessaris per a correspondre en cada cas a les necessitats i desitjos lliurement expressats per la voluntat popular».

Les primeres eleccions municipals monàrquiques es van celebrar el 3 d'abril de 1979. El poble sobirà va parlar a les urnes i el dia 19 d'aquest mateix mes es constituïen els consistoris. D'acord amb la flamant llei electoral, els batlles foren escollits d'entre els regidors electes, habitualment el cap de llista més votat. Les aliances i les contraaliances, que han posat i tret majories i alcaldes, han proliferat. Els nous gestors municipals han hagut d'exercitar-se per aprendre la casuística política i administrativa. Durant aquests gairebé 18 anys d'ajuntaments democràtics, les cases de la vila de la nostra costa n'han vistes de tots colors.

En aquests anys hem assolit ajuntaments sortits de la voluntat popular, representatius i amb control democràtic. Les institucions de rang superior tot i estar descentralitzades, pateixen d'una burocràcia exagerada i de molt serveis duplicats entre organismes paral·lels, molt poc sensibles a la problemàtica municipal. Els ajuntaments són la ven-

La processó del Carme a Palamós
(18 de juliol de 1957)

tafocs de l'aparell administratiu de l'estat. No n'hi ha cap que pugui aglutinar la veu unitària dels ajuntaments de la Costa Brava. Els personalismes, les singularitats i la lluita entre partits han minimitzat el paper que el Patronat de Turisme de la Costa Brava havia d'haver jugat aquests darrers anys. Els esforços que s'han fet per aconseguir una política unitària han fracassat estrepitosament. Ara aquest Patronat, amb renovades il·lusions, malda per fer forat en aquest sentit. Hi ha un pla estratègic en marxa que, si es donessin les condicions de participació mínimes, podria encendre la primera llum. Altrament, pel que fa a imaginació i iniciatives endegades des dels despatxos consistorials hi ha hagut de tot. Cada població de la costa ha tingut el que s'ha meregut. El balanç global no és gaire positiu, salvant aquelles iniciatives, normalment sense continuïtat en el temps, que són mereixedores d'aplaudiment. Quant als poders fàctics i als capitals privats, origen de les corrupteles més o menys conegudes d'èpoques passades, en general han experimentat una retirada tàctica. El control que exerceixen els grups a l'oposició i la pressió de la ciutadania han estat el gran antídoto per aquesta plaga, però han continuat fent la viu-viu sota altres fórmules.

Potser és l'hora d'un segon Debat

La Costa Brava té molt camí per recórrer encara. No hem avançat prou i ho hem fet amb desgavell. Queden moltes qüestions per resoldre. Les més significatives han estat assenyalades i els anys a venir en tindrem de desconegudes fruit de l'evolució imparable de la nostra societat.

Potser és hora d'un segon «Debat Costa Brava». Seria un altre exercici de civisme i participació que podria aportar alternatives a la situació d'ara mateix. Sense anar més lluny, a aquest pla de futur que el Patronat de Turisme Costa Brava-Girona prepara. Hem d'admetre que actualment no es donen les condicions òptimes de l'any 1976, les que Narcís-Jordi Aragó descriu en el pròleg del dossier del Debat, és a dir, el moment dolç entre la mort de la Dictadura i el desviament de l'atenció general cap a plantejaments de política electoral. Però també és cert que molts sectors socials i econòmics veurien en aquesta segona part del «Debat Costa Brava», el fil d'esperança a l'estat actual d'estancament i inanició.

Santi Massaguer
és periodista.